

Prvi nagib.

Jules Lemaître. — Poslovenil Anton Debeljak.

Turiri je bil bogat meščan v Bagdadu, sloveč po svojih krepostih. Ne samo, da je podpiral siromake z denarjem in omejil svoje razkošje, da bi mogel pomnožiti milodare; ampak čudovita je bila tudi njegova potrpežljivost, ko je poslušal tožbe in zaupna priznanja vseh trpečih, jih krepil s sočutnimi besedami ter posredoval za nje.

Pohlevno je prenašal skromne nezgodice, ki tvorijo ves osnutek slednjega človeškega življenja. Bil je zares strpen in se ni nikoli jezil, ker nisi njegovega mnenja: težka in redka čednost, zakaj skrivno hrepenenje slehernega človeka je, naj bi mu bili vsi drugi ljudje hkratu nižji in podobni.

Mož prepirljivi ženi, ji je odpuščal njene muhe ter se ni hudoval, da ni več lepa ne mlada. In ker je končno imel veselje zlagati pesmi ter za glediške igre pisati basni v dvogovorih, se je radoval nad uspehom svojih tekmecev ter jim to kazal z odkrito priznavalnimi izrazi in z raznolikimi uslugami.

Skratka, vse njegovo življenje je bilo zgolj ljubezen, milina, poštenost, nesebičnost; in šteli so ga za svetega.

Vendar pa ni imel one vedrine, ki se običajno javlja na obrazu svetnikov. Poteze so mu bile izmučene kakor pri človeku, katerega so prevzele silne strasti ali tajna tesnoba; in večkrat si ga videl, kadar je nameraval kaj začeti, povesiti vejice za trenotek, bodisi da se zbere ali pa da zabrani ljudem čitati mu v očeh. Toda nihče ni pazil na to.

Nedaleč od Bagdada je bil spokornik po imenu Metreja, čudodelnik, h kateremu so verniki radi hodili na božjo bot. Osvobojen splošnih pogojev človeškega žitja je bival Metreja tolikanj nepremičen, da so mu lastavke gnezdile na rami. Pobeljena s posušenim govnom mu je brada segala do pasa, in život mu je bil sličen deblu raskavega drevesa. In živel je tako že devetdeset let, ker mu je bilo to všeč.

Nekoč je čul romarja govoriti:

— Turiri se zdi po svoji dobroti učlovečeni Ormuzd. Gotovo bi ne bilo na svetu več bolečine, da tak človek zmore, karkoli bi rad.

Metrejeva nepremičnost je postala še bolj negibna. Očividno se je strnil pobožnik v neposredni zvezi z Ormuzdom. Čez nekaj hipov je dejal božjepotniku:

— Ne morem doseči od Ormuzda, da bi Turiri imel oblast storiti, karkoli se mu zahoče: zakaj tedaj bi bil Bog sam. Ali Ormuzd dopušča, naj bo od jutri naprej takoj uslišana prva želja, ki se mu rodi v vsakem položaju njegovega življenja.

— No, je izustil romar, to pa je približno isto. Prva Turirijeva želja bo vsekakor enaka ostalim njegovim željam, in bo zato mila in blaga. Sporočil si mi pravkar, čestiti Metreja, srečo za veliko število ljudi, in zahvalim se ti.

Ako bi bila Metrejeva brada manj neproderna, bi bil božjepotnik utegnil zaslediti senco nasmeha na njegovih kamenitih ustnah. Skoro precej pa se je asket zatopil v svoj globoki sen.

In romar se je vrnil v mesto, oveseljen vnaprej blagodejnih čudežev, po katerih bi se imela brez dvoma pokazati moč modrega Turirija.

Ko se je torej Turiri zbudil drugo jutro, je pogledal svojo še spečo ženo; ta pa je naenkrat vstala, gnana po skrivnostni sili, prekoračila oboknico in si zdrobila glavo na dvoriščnem tlaku.

Ko je odhajal zdoma, so ga obstopili berači. Ni jim dejal žal besede in še celo začel z običajno kretnjo brskati po svoji mošnjici, — toda nenadoma so se zgrudili vsi prosjaki mrtvi.

Na križišču ga je ustavila gneča vóz, in jel se je vznemirjati, kar so vsi vozniki, katerih sprevođ mu je zastavljal pot, bliskoma popadali s svojih sedežev, in vsem konjem je bilo zakolenje prerezano kakor z nevidno koso.

Krenil je v gledališče in se tam sprl z učenim Sarvilako zaradi stiha, katerega je ta smatral za Nizamijevega in ki ga je Turiri pripisoval Saadiju, pesniku rož. Mahoma se je učenjak sesedel in izbljul val krvi. Šaloigra, ki so jo igrali tisti večer, je dosegla velik uspeh in občinstvo jo je pozdravilo z dolgim ploskanjem. Malo poprej pa, predno se je tudi Turiri odločil zaploskati (povedal sem vam, da se je baval z gledališčem), je pisatelj igre nepričakovano izdahnul dušo.

Turiri se je podal domov, prestrašen zbog vsega tega preli-vanja krvi, in iz obupa, ker ni ničesar razumel, si je zasadil bodalo v srce.

Spokornik Metreja je umrl ravno isto noč.

Oba sta prišla pred Ormuzda.

Spokornik je mislil:

— Drago mi bo videti, da je sojen po zasluženju ta mož, čigar napačno krepost so Perzi dolgo občudovali malone tako kot mojo, ki pa se je naposled razgalil in se na taisti dan obremenil z neštetimi grehi in umori.

Ali Ormuzd se je nasmehnil Tuririju:

— Čednostni Turiri, resnično dobri mož, moj ljubi služabnik, stopi v moj pokoj.

— Šala je pereča, je menil spokornik.

— Še nikdar nisem bil tako resen v svojem življenju, je odgovoril Ormuzd. Zahlepel si, Turiri, po uničenju svoje žene, ker ni bila sladka in ne več zala; po smrti beračev, ker so ti bili nadležni in njih pogled neprijeten; voznikov in njih kónj ker so te silili k zoprnemu čakanju; učenega Sarvilake, ker ni bil tvojega mnenja, in pisca šaloigre, ker je imel več uspeha ko ti. Tvoje želje so bile čisto naravne. Uboji, ki ti jih očita Metreja, so bili brez tvoje vednosti učinek tvoje prve želje, one želje, ki ji ni nihče gospodar. Neizogibno sovražiš, kar te ovira, in neizbežno zahrepeniš po uničenju tega, kar črtiš. Narava je sebična, in sebičnosti je ime raz-dejanje. Najkrepostnejši človek je tako sprva zločinec v svojem srcu; in da je bila dana smrtniku oblast, uresničiti v vseh prilikah svoj prvi nepróstovoljni pohlep, bi bila zemlja hitro razljudena. To le sem se bil, Turiri, namenil pokazati s tvojim zgledom. Toda po njih drugi želji sodim ljudi; kajti samo ona zavisi od njih. Brez skriynega daru, ki je proti tvoji volji napravil tvoj zadnji dan tako morilen, bi bil ti živel še naprej svoje blagotvorno življenje. Ne smem pa upoštevati v tebi narave, temveč tvojo voljo, ko je bila dobra in ki se je vselej trudila poboljšati naravo in izpopolniti moje tako mešano delo. In zategadelj, moj dragi sotrudnik, ti od-piram danes svoj raj. —

To je že v redu, se je oglasil Metreja; a katero nagrado daš potemtakem meni?

— Ravno tisto, pravi Ormuzd, čeprav si jo zaslužil le nezadostno. Bil si svetnik, nisi bil pa več človek, razen po napuhu. Posrečilo se ti je zadušiti v sebi prvo željo; vendar ako bi vsi ljudje živeli kakor ti, bi bilo človeštvo še hitreje iztrebljeno nego v slučaju, da imajo čudovito in zločesto moč, s kakeršno sem nekdanj obiskal svojega hlapca Turirija. Ugaja pa mi, da človeštvo traja, ker me zabava in ker je pogled nanje mestoma lep. Celo tvoj napor, bedni pobožnik, ni bil popolnoma brez lepote, in odpuščam ti njega strahovito zmoto. Da končam, vzprejemam Turirija v svoj naročaj, ker sem pravičen, in tebe, Metreja, pripuščam vanj, ker sem dober.

— Ampak . . ., jekne Metreja.

— Govoril sem.

Na robu starih knjig.

Ant. Debeljak:

Durus Amor.

Poskočna bolj od plahe srne
in vitka kot ob vodi trsi;
nezreli zrni ostrih prsi;
v lasih ji žde temine črne.

Od žarkih želj obsedena
pred njim hiti ponosno gibka,
na mig udala bi se šibka
v omamne misli vpredena.

Da tuji ga otme lepoti,
ubira deva smelega poti,
a molk njegov je večno dolg!

Uzre jo zjutraj v strasti njeni:
kot pajčolan bi v slani peni
pal Afroditi v obli kolk.

Ali je to Preserij ?!